

Іван Якевич,
старший викладач кафедри
галузових правових наук
Національного університету
«Києво-Могилянська академія»

УДК 349.22

Конституційно-правові основи юридичних гарантій реалізації права на працю в сучасних умовах

В умовах подолання кризових явищ у соціально-економічній сфері життя України особливої актуальності набувають питання вироблення та законодавчого забезпечення основних трудових прав, як основи соціально-економічного відродження і розвитку нашої держави. У відповідь на запити з боку суспільства, держава має створити належні умови та правові механізми для реалізації, гарантування та захисту права на працю як одного із основних соціально-економічних прав, передбачених Конституцією України [1]. Будучи закріпленими на найвищому законодавчому рівні, положення Основного Закону щодо реалізації права на працю, зважаючи на їх юридичну силу та загальнообов'язковий та фундаментальний характер, виступають юридичними гарантіями реалізації права на працю.

Оскільки кризові явища є одночасно і сильним імпульсом для проведення реальних реформ, у тому числі конституційної, надзвичайно важливим вбачається дотримання положень самої Конституції, зокрема щодо дотримання принципу недопущення звуження соціально-економічних прав

і гарантій. Адже не може вважатися соціальною та правовою держава, яка допускає звуження соціальних прав і гарантій всупереч положень її Основного Закону.

Аналіз наукових публікацій, в яких розкриваються проблемні аспекти юридичних гарантій реалізації особою права на працю, свідчить, що наука як конституційного права, так і трудового та цивільного визнає право на працю, закріплене в ст. 43 Конституції України, гарантією реалізації особою своєї здатності до праці на принципах свободи праці, свободи трудового договору, заборони примусової праці, недискримінації. Юридичні гарантії реалізації права на працю входять до кола наукових інтересів багатьох науковців. Так, загальні питання конституційних юридичних гарантій у своїх публікаціях висвітлювали: Т. М. Заворотченко [2], М. І. Іншин [3], В. Л. Костюк [4], Н. В. Кохан [5], С. М. Прилипко та О. М. Ярошенко [6], О. А. Ситницька [7] та ін. Власне питання конституційних гарантій реалізації права на працю стали предметом досліджень таких науковців, як С. Я. Вавженчук

[8], Ю. В. Кернякевич [9], В. Л. Костюк [10], С. В. Попов [11], О. І. Процевський [12], В. В. Собченко [13] та ін. Окремі аспекти конституційних юридичних гарантій права на працю вивчали такі вчені, як: Ю. А. Джепа [14], Т. В. Дуюнова [15], Ю. О. Коломонець [16], Я. А. Малихіна [17], О. Стасів [18] та інші науковці.

Водночас, в умовах проведення конституційної реформи та реформування соціального блоку законодавства, питання конституційних основ юридичних гарантій реалізації права на працю потребує додаткової уваги. Аналіз новітніх законодавчих змін сфері соціального права вказує на недостатню увагу законодавця до соціально-трудова гарантій, закріплених, зокрема, Конституцією України. Зважаючи на вищенаведене, метою цієї наукової статті є визначення місця та ролі Конституції України в системі актів правового регулювання юридичних гарантій реалізації права на працю особою, а також визначення змісту основних юридичних гарантій реалізації права на працю в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Система юридичних гарантій реалізації особою права на працю базується на основоположних принципах Конституції України [1]. Основою правового регулювання у сфері трудових відносин беззаперечно є Конституція України як Основний Закон, що має найвищу юридичну силу.

Як відомо, за радянських часів право на працю було одночасно і обов'язком громадянина. Сучасна Конституція України гарантує кожному право на працю, а не власне реалізацію цього права безпосередньо через отримання гарантованого місця роботи. Однак, як зазначає С. Я. Вавженчук, провідна роль у забезпеченні та гарантуванні соціально-економічних прав та свобод людини належить державі [8]. Оскільки право на працю включає в себе як власне найману працю, так і працю самостійну (підприємницьку, творчу, самодіяльну тощо), то Кон-

ституція України закладає основи для гарантування реалізації права на працю, створюючи необхідні економічні, соціальні, політичні умови для реалізації права на працю у формі підприємницької діяльності, укладення трудового договору, створення виробничих кооперативів тощо.

Розглядаючи конституційне право на працю в класифікації трудових прав, М. І. Іншин вказує на те, що сучасне «ринкове» поняття права на працю фактично наближається до права на зайнятість, яке передбачає різні організаційно-правові форми здійснення праці [3, с. 154]. Разом з тим, як влучно зазначає В. Л. Костюк, принциповою особливістю права на працю є те, що воно як системоутворююче право породжує усю систему трудових прав особи (наприклад, право на укладення, зміну або припинення трудового договору, право на відпочинок, право на нормальну тривалість робочого часу, право на оплату праці, право на заохочення, право на соціальне страхування, право на охорону праці (належні, здорові та безпечні умови праці), право на звернення до комісії по трудових спорах або до суду, інших юрисдикційних органів за захистом права на працю та інших трудових прав, право на свободу об'єднання тощо) [10]. Конституційне право на працю виступає правовою формою закріплення здатності особи до праці [11, с. 9].

На думку ще одного авторитетного науковця О. І. Процевського, право на працю як одне із фундаментальних прав людини відображає її об'єктивну потребу створювати матеріальні та духовні цінності не тільки для задоволення своїх потреб, а й існування всього суспільства і держави. Саме тому право на працю й умови його реалізації визначають не тільки зміст усіх норм трудового права як самостійної галузі права України, а й головний напрям в економічній політиці держави [12, с. 249].

У науці конституційного права вироблено кілька підходів до розу-

міння гарантій конституційних прав і свобод, розглядаючи їх як в статичі так і в динаміці. Разом з тим, як зазначає Ю. Коломоець, єдність різних підходів полягає у тому, що гарантії конституційних прав людини (яким є право на працю) в загальному вигляді визначаються як система принципів, норм, умов, засобів та способів, що забезпечують їх безпосередню реалізацію, охорону та захист [16, с. 69].

Систему конституційно-правових гарантій прав і свобод людини і громадянина складають дві основні групи: нормативно-правові гарантії та організаційно-правові гарантії. Блок нормативно-правових гарантій, з одного боку, складають такі елементи, як норми-принципи, обов'язки, юридична відповідальність та процесуальна відповідальність. Оскільки перелічені вище нормативно-правові гарантії стосуються кожної галузі права, в тому числі і трудового, тому їх можна назвати загальними. А з іншого боку, до складу підсистеми нормативно-правових гарантій входять також інституційні гарантії.

Детальну класифікацію інституційних конституційно-правових гарантій розробила Т. М. Заворотченко [2, с. 7], яка інституційні гарантії розрізняє за такими критеріями: а) за видами прав і свобод людини і громадянина; б) за територією поширення; в) залежно від того, якими соціальними нормами вони встановлені; г) за формою закріплення в нормативних актах; д) за характером правових норм; є) за способом викладення в нормативно-правових актах; ж) в залежності від того, які органи залучаються до захисту прав і свобод людини; з) за функціональною спрямованістю.

В юридичній літературі неодноразово зверталася увага на важливість недопущення дискримінації у трудових відносинах, адже заборона дискримінації – це основна засада правового регулювання відносин у сфері праці [19]. Як зазначено у ст. 22 Кодексу законів про працю України, відповідно до Конституції України

будь-яке пряме або непряме обмеження прав чи встановлення прямих або непрямих переваг (дискримінація) при укладенні, зміні та припиненні трудового договору залежно від походження, соціального й майнового стану, расової та національної належності, статі, мови, політичних поглядів, релігійних переконань, членства у професійній спілці чи іншому об'єднанні громадян, роду і характеру занять, місця проживання не допускається. Водночас, потрібно розрізняти поняття дискримінації і диференціації у трудових правовідносинах. Вимоги щодо віку, рівня освіти, стану здоров'я працівника можуть встановлюватися законодавством України.

Право на працю – це конституційне право, передбачене статтею 43 Основного Закону України, яке входить до блоку соціально-економічних прав і свобод людини і громадянина як визначальне право серед інших прав цього блоку. Конституція України гласить, що кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає і на яку він вільно погоджується (ч. 1 ст. 43). Звернемо увагу, що в Конституції Української РСР 1978 року зміст права на працю полягав у гарантованому отриманні роботи, а в Конституції України 1996 року основний акцент у змісті права на працю робиться саме на свободі праці, що більшою мірою відповідає міжнародним стандартам. Так, статтею 23 Загальної декларації прав людини 1948 р. закріплено право на працю, на вільний вибір місця роботи, на справедливі і сприятливі умови праці та на захист від безробіття.

Свобода праці, заборона примусової праці та дискримінації у сфері праці є одним з головних принципів регулювання соціально-трудова відносин. Свобода праці базується на свободі кожної людини у своєму розвитку (ст. 23 Конституції України), а не тільки у відносинах з використанням праці. Тому її не слід обмежувати правом вільно розпоряджатися робо-

чою силою як економічною категорією, якимось майном. Наковці у своїх працях розглядають свободу праці як принцип права [21], як одну із конституційних засад трудового права [18, с. 92], як гарантію реалізації конституційного права на працю [9, с. 245].

Автори коментованого видання Конституції України справедливо вважають, що з правової точки зору свободу праці можна визначити як свободу від примусу до праці, можливість особи без зовнішнього впливу вирішувати питання – займатися чи не займатися працею, а якщо займатися, то де і якою саме. Практично це означає, що людина наділена виключним правом самій розпоряджатися своїми здібностями до праці [21, с. 226–227]. Принципи свободи праці, як вважає С. В. Попов, поширюються не лише на громадян, а й на роботодавців [11].

Продовженням принципу свободи праці є конституційна заборона використання примусової праці. Разом з тим, не вважається примусовою працею військова або альтернативна (невійськова) служба, а також робота чи служба, яка виконується особою за вироком чи іншим рішенням суду або відповідно до законів про воєнний і про надзвичайний стан. У наукових дослідженнях поняття примусової праці розглядають разом із поняттям обов'язкової праці, наголошуючи на їх нетотожності [22].

Важливою конституційною гарантією трудових прав людини в Україні є право кожного працівника на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом. У зв'язку з цим, використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах забороняється. Працівникам також гарантується право на соціальний захист на випадок втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття, досягнення відповідного віку (ст. 46 Конституції України).

Згідно з положеннями статті 43 Конституції України право на своє-

часне одержання винагороди за працю захищається законом. Як зазначає Н. Кохан, захист права працівника на гідну і своєчасну винагороду за працю є одночасно захистом конституційного прав громадян на гідний життєвий рівень, оскільки для більшості громадян України заробітна плата є основним або єдиним джерелом доходу [23, с. 183].

Важливою гарантією трудових прав людини, передбаченою Конституцією України, є гарантування захисту від незаконного звільнення [14]. Підстави і умови звільнення працівників за ініціативою роботодавця виписані, зокрема, в КЗпП та інших нормативно-правових актах трудового законодавства.

Конституція України захищає трудові права людини та гарантує право працівників самостійно захищати свої економічні та соціальні права через участь у страйку [16]. Так, у статті 44 Конституції зазначено, що «ті, хто працює, мають право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів», а стаття 55 Конституції України гласить, що «кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб». Тобто Конституція України гарантує право працівника захищати свої порушені трудові права як індивідуально, так колективно, як в суді, так і за допомогою організованих в межах чинного законодавства страйку.

Праця обов'язково повинна чергуватися з відпочинком, що сприяє відновленню працездатності та належному виконанню працівником своєї трудової функції [7]. Тому, стаття 45 Конституції України гарантує право кожного працівника на відпочинок. Конституція також передбачає право на соціальний захист (ст. 46), що включає в себе також право на пенсійне забезпечення працівників за певних підстав.

На нашу думку, потрібно звернути окремо увагу на положення статті

57 Конституції України, якою кожному гарантується право знати свої права і обов'язки. Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, мають бути доведеними до відома населення в порядку встановленому законом, в протилежному випадку такі закони є не чинними. З одного боку, таке положення стимулює державу інформувати громадян про їхні права і обов'язки, а з іншого – корелюється з принципом невідворотності юридичної відповідальності за правопорушення, здійсненні через незнання вимог закону (ч. 2 ст. 68 Конституції). Тобто в даному випадку повинен діяти принцип взаємної відповідальності і взаємодії людини і держави.

Правовою основою для розробки норм трудового права, сутністю і змістом, яких є захист працівників, у більшості країн є норми конституції [25, с. 488]. Аналіз конституцій зарубіжних країн показує, що конституційно-правове регулювання юридичних гарантій реалізації права на працю здійснюється як безпосереднім закріпленням юридичних гарантій в конституції, так і за допомогою встановлення бланкетних норм, за якими трудові відносини регулюються в окремих законах. Так, у Конституції Італії 1947 року є норма, яка закріплює конституційні основи виробничої демократії (ст. 46), а розділ III Конституції Італійської Республіки, присвячений економічним правам, встановлює конституційні гарантії захисту права на працю (ст. 35), гідної винагороди за працю (ст. 36), рівності у правах та оплаті за рівноцінну працю жінок і чоловіків (ст. 37) та ін.. Водночас Конституція Італії містить положення, за якими, наприклад, максимальна тривалість робочого дня (ст. 36); мінімальний вік найманих працівників (ст. 37) тощо встановлюється законом [26].

Конституція ФРН 1949 року у ст. 12 закріплює право вільно обирати професію, місце роботи і навчання; забороняє примусову працю.

Конституція Республіки Греція містить норми, що передбачають соціально-економічні, а особливо трудові права громадян, зокрема ст. 22 закріплює право на однакову оплату за рівноцінну працю. Разом з тим, Конституція Франції 1958 року у статті 34 встановлює, що закон визначає основні принципи трудового права, профспілкового права і соціального забезпечення. Подібні положення закріплено в конституціях Іспанії та Португалії. Зокрема, фахівці порівняльного трудового права звертають увагу на більш повне та детальне конституційно-правове регулювання соціально-трудова відносин в Конституції Португалії 1976 року, порівняно із положеннями статті 43 Конституції України [25, с. 495-497].

Згідно з положеннями статті 41 Конституції Республіки Білорусь громадянам гарантується право на працю як найбільш гідний спосіб самоствердження людини, тобто право на вибір професії, роду занять і роботи відповідно до покликання, освіти, професійної підготовки, з урахуванням громадських потреб [26, с. 42].

З огляду на вищезазначене, можна зробити висновок, що конституційними нормативно-правовими гарантіями є норми-принципи, процесуальні норми, обов'язки, що передбачені Конституцією держави, законами, підзаконними актами і міжнародно-правовими договорами. Норми-принципи або установчі норми – це один з видів спеціалізованих норм, в яких сформульовані основні положення загального характеру, що стосуються більшості інститутів чи норм права. Значення норм-принципів як гарантій прав і свобод людини і громадянина полягає в тому, що вони відображують ступінь захищеності основних прав людини, міру свободи людей та їхніх об'єднань, взаємопов'язаність, єдність юридичних прав і обов'язків. Враховуючи пріоритетність і значущість конституційних норм-принципів порівняно з іншими гарантіями, які

знаходяться в інших законодавчих актах, ці гарантії є найбільш реальними та захищеними державою і є результатом цілеспрямованої, свідомої діяльності держави та її органів. Конституційні трудові гарантії визначаються положеннями Конституції України про гарантування права на працю на принципах добровільності, свободи вибору, захисту від незаконного звільнення, недискримінації, захисту і самозахисту працівниками своїх трудових прав, а тому Конституція України є основою для розбудови системи юридичних гарантій реалізації особою права на працю.

Аналіз зарубіжного досвіду конституційного закріплення соціально-

трудових юридичних гарантій дозволяє зробити висновок, що юридичні гарантії реалізації особою права на працю закріплюються безпосередньо нормами конституції, за допомогою конституційних законів, або ж за допомогою комбінації обох способів. Задля посилення захисту соціально-трудових прав за допомогою конституційних правових гарантій реалізації права особи на праці вбачаємо за доцільне неухильно дотримуватися принципу недопущення звуження обсягу і змісту соціально-трудових прав і гарантій, передбачених Конституцією України.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Заворотченко Т. М. Конституційно-правові гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні. Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.02. – Національна академія наук України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К. – 2002. – 19 с.
3. Іншин М. І. До проблеми класифікації трудових прав громадян / М. І. Іншин // Публічне право. – 2013. – № 4. – С. 150–157
4. Костюк В. Л. Конституційні принципи трудової правосуб'єктності: науково-правовий аспект / В. Л. Костюк // Публічне право. – 2014. – № 1. – С. 151–158.
5. Кохан Н. В. Гарантії трудових прав працівників та шляхи їх удосконалення: автореф. дис. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.05 / Н. В. Кохан; Одес. нац. юрид. акад. – О., 2008. – 20 с.
6. Прилипко С. Право на працю в системі прав людини / С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко // Право України. – 2014. – № 6. – С. 102–110.
7. Ситницька О. А. Юридичні гарантії права на працю та права на відпочинок за трудовим законодавством України: автореф. дис. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.05 / О. А. Ситницька; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. – Л., 2009. – 16 с.
8. Вавженчук С. Я. Право на працю як основоположне конституційне трудове право / С. Я. Вавженчук // Актуальні проблеми права: теорія і практика. – 2010. – № 17. – С. 79–88.
9. Кернякевич Ю. В. Заборона примусової праці та конституційні гарантії її забезпечення / Ю. В. Кернякевич // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. – 2013. – Вип. 31. – С. 243–253.
10. Костюк В. Л. Конституційне право на працю у новітніх умовах сьогодення: науково-правовий аспект / В. Л. Костюк. // Часопис Національного університету "Острозька академія". Сер. : Право. – 2014. – № 2. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Choasp_2014_2_19.pdf.
11. Попов С. В. Правовий механізм реалізації конституційного права на працю в сучасних умовах: автореф. дис. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук :

12.00.05 / С. В. Попов ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 2010. – 32 с.

12. *Процевський О. І.* Чи справді держава не гарантує громадянам право на працю? / О. І. Процевський // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. "Право". – 2013. – Вип. 20. – С. 10–18.

13. *Собченко В. В.* Щодо особливостей реалізації конституційного права на працю / В. В. Собченко. // Державне будівництво. – 2011. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeBu_2011_1_38.pdf.

14. *Джепа Ю. А.* Юридичні гарантії права на працю при припиненні трудових правовідносин: автореф. дис. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.05 / Ю. А. Джепа ; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ, 2009. – 18 с.

15. *Дуюнова Т. В.* Особливості забезпечення конституційного права на працю засуджених до позбавлення волі та засуджених довічно / Т. В. Дуюнова // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2014. – Вип. 27. – С. 151–160.

16. *Коломоець Ю. О.* Конституційно-правові гарантії реалізації права на страйк: поняття, система, сутність / Ю. О. Коломоець // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2014. – № 1. – С. 68–77.

17. *Малихіна Я. А.* Юридичні гарантії реалізації права на працю особами віком до 18 років: автореф. дис. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.05 / Я. А. Малихіна ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2009. – 19 с.

18. *Стасів О.* Конституційні положення, що визначають засади регулювання трудових відносин / О. Стасів // Юридична Україна. – 2009. – № 10. – С. 89–93.

19. *Заборона дискримінації* – основна засада правового регулювання відносин у сфері праці: монографія / Т. А. Занфірова, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко, І. М. Твердовський; За наук. ред. проф. Ярошенка О. М. – Харків: Юрайт, 2013. – 360 с.

20. *Жернаков В.* Поняття примусової праці за законодавством України / В. Жернаков // Право України. – 1997. – № 10. – С. 35–39.

21. *Конституція України*: Наук.-практ. коментар / Академія правових наук України / В. Я. Тацій (голова редкол.) – Х.: Право, 2003. – 806 с.

22. *Жернаков В.* Свобода праці як принцип сучасного трудового права України / В. Жернаков // Право України. – 1999. – № 3. – С. 34–36

23. *Кохан Н. В.* Удосконалення правового регулювання гарантій, що забезпечують виконання працівниками покладених на них обов'язків / Н. В. Кохан // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. – 2010. – Вип. 25. – С. 180–187.

24. *Кохан Н. В.* Розвиток гарантій трудових прав, передбачених Конституцією України та чинним законодавством про працю у сучасний період / Н. В. Кохан // Правова держава. – Вип. 16. – К.: Ін-т ім. В. М. Корецького НАН України, 2005. – С. 57–67.

25. *Курс порівняльного трудового права*: підручник у 2 томах / Іншин М. І., Мацюк А. Р., Соцький А. М., Щербина В. І., / [За ред. акад. А. Р. Мацюка. – 2-ге вид., змін. і доп.] – Харків: Діса плюс, 2015. – Т. 1. – 1056 с.

26. *Constitution of Italian Republic* / Senato della Repubblica [Electronic resource]. – Access mode: http://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione_inglese.pdf

27. *Укладення трудового договору: теоретико-прикладне дослідження*: монографія / С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко, С. В. Мороз, К. А. Малиновська; [За наук. ред. проф. Ярошенка О. М.] – Харків: Юрайт, 2013. – 288 с.

Яцкевич І. І. Конституційно-правові основи юридичних гарантій реалізації права на працю в сучасних умовах

Стаття містить аналіз та узагальнення конституційно-правових гарантій реалізації особою права на працю. Визначено місце конституційних соціально-трудова гарантій в системі юридичних гарантій реалізації права на працю. Розкрито зміст основних юридичних гарантій в сфері праці, передбачених Конституцією України. Проаналізовано зарубіжних досвід конституційного закріплення основних трудових прав.

Ключові слова: юридичні гарантії; реалізація права на працю; конституційні основи права на працю.

Яцкевич И. И. Конституционно-правовые основы юридических гарантий реализации права на труд в современных условиях

Статья содержит анализ и обобщение конституционно-правовых гарантий реализации человеком права на труд. Определено место конституционных социально-трудова гарантий в системе юридических гарантий реализации права на труд. Раскрывается содержание основных юридических гарантий в сфере труда, предусмотренных Конституцией Украины. Анализируется зарубежный опыт конституционного закрепления основных трудовых прав.

Ключевые слова: юридические гарантии; реализация права на труд; конституционные основы права на труд.

Iatskevych I. Constitutional legal foundation of legal guarantees for right to work implementation in current conditions

The article contains analysis and summary of constitutional guarantees for right to work implementation by person. It is defined the place of constitutional social and labour safeguards in the system of legal guarantees of right to work implementation. The meaning of main legal guarantees in the sphere of labour, provided by the Constitution of Ukraine, is studied. The author gives analysis of foreign experience of constitutional provision of main labour rights.

Key words: legal guarantees; implementation of right to work; constitutional grounds of right to work.